

Birinci Toplantı

saat : 14-15⁴⁵

Başkanlık Kuru :

Başkan : *Bayan Afet*

Sekreterler : *B. İsmail Müştak Mayakon,*
Bayan Zerrin Dilmen

Başkan — Celseyi açıyorum. Dünkü zabıt hulâsası okunacaktır.

ZABIT HULÂSASI

«Üçüncü Türk Dil Kurultayı, Atatürk'ün yüksek huzurlarıyla 24 Ağustos 1936 Pazartesi günü saat 14 te İstiklâl Marşı ve Kültür Bakanının bir söyleyiyle açıldı.

Kongre Başkanlığına, Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri Bay İbrahim Necmi Dilmen'in teklifi üzerine Kültür Bakanı ittifakla seçildi.

Kültür Bakanı, Başkanlığa seçilmesinden dolayı Kurultaya teşekkürlerini ve kongre çalışmalarının ana hatlarını bildiren ve Atatürk'e tazim ve minnetlerini sunan bir nutuk irat ettikten sonra, yine Bay İbrahim Necmi Dilmen'in teklifiyle Kurultay Asbaşkanlıklarına Türk Tarih Kurumu Asbaşkanı Bayan Afet ve Kamutay Asbaşkanı Bay Nuri Conker ve Sekreterliklere Siirt Saylavı Bay İsmail Müştak Mayakon, Seyhan Saylavı Bayan Esmâ Nayman, Kültür Bakanlığı Yayın Direktörü Bay Faik Reşit Unat ve Bayan Zerrin Dilmen seçildiler.

Bunu müteakip Bayan Afet söz alarak Başkanlık Kuruna kendisinin ve arkadaşlarının seçilmesinden dolayı teşekkür ettikten sonra, Türk Tarih Kurumunun kardeş kurum olan Türk Dil Kurumu ile alâkasının ve tarih ile dil ara-

sındaki çözülmöz bağları ve çalışma münasebetlerini izah etti ve Kurultaya muvaffakiyet temennisiyle söz sonu olarak Büyük Türkün zekâ ışığı önünde tazimle eğildiğini söyledi.

Bayan Âfetin söyleviden sonra Genel Sekreter Bay İbrahim Necmi Dilmen, Kurumun iki senelik çalışmasını gösteren raporunu okudu ve BÜYÜK ÖNDER'in Yüce Katına Kurumun ve Kurultayın tazimlerini sundu. Celseye yarım saat fazla verildi.

İkinci celse, saat 16,15 te yine Bay Saffet Arıkanın Başkanlığında açıldı ve Genel Sekreterin raporunun muhtelif kısımlarının ilgili komisyönlara havalesi Başkanlığın teklifi üzerine kabul edildi. Bundan sonra Kurultayın dört ilmi ve üç idari komisyonlarına teklif edilen namzetlerin isimleri okunarak aynen kabul edildi. Bunu müteakip Genel Sekreter tezlerin ne suretle tasnif edildiklerini ve ne yolda tetkik edileceklerini izah etti.

Kurultay Başkanı konuşma usullerini bildiren nizamname maddelerini okuttu.

Söz sırası gelen Bay Yusuf Zıya Özer «din ve medeniyet bakımından Güneş» adlı tezini izah etti.

Kurultaya, Ankara ve İstanbul Üniversitelerini ile Sovyet İlimler Akademisinden ve Finlandiya Türkleri Birliğinden gelen tel yazıları alkışlar arasında okundu; bunlara ve diğer bini aşan tellere Başkanlık Kurulunca münasip şekilde cevap verilerek teşekkür edileceği bildirildi.

Kurultay Başkanı, vaktin gecikmesine binaen ertesi günü saat 10 da komisyonlar çalışmak ve saat 14 te Kurultay toplanmak üzere celseyi kapadığını söyledi.»

Başkan — Zabıt hulâsası hakkında söz istiyen var mı?

Dünkü zabıt hulâsası aynen kabul edilmiştir.

Gelen birçok telgraflar arasından bazıları okunacaktır.

Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Üçüncü Dil Kurultayının toplantısını candan kutlar, iyi sonuç ve başarılar diler, derin saygılarımı sunarım.

B. M. M. Reisi
M. A. Renda

Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Ulu Önderimiz Atatürkümüzün devrimler serisine kattığı Türk Dili devriminin kar'leşmesi ve kökleşmesi için gayretler sarfedecek olan Kurultayı kutlar, yüksek ilim heyetine saygılarımı sunarım.

Birinci U. Müfettiş
A. Özmen

Türk Dil Kurultayı Başkanlığına

Türk Dilinin asilliğini, genişliğini, gur kaynaklığını herkese duyuracak ve kabul ettirecek olan Üçüncü Dil Kurultayının açılışını kutlar, çalışmalarında engin muvaffakiyetler dilerim.

Dördüncü U. Müfettiş
Alpdoğan

Üçüncü Türk Dil Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Türk ulusunun varlığına yeni ve mutlu bir güneş gibi doğan Dil devrimimizin yürüyüşünü düzene koyan Kurultayın üçüncüsünün de burada toplanışı İstanbul halkı için ayrıca bir bayram oluyor. Bunun büyük ve çok değerli hatırasını kendisi için tarihî bir şeref olarak muhafaza edecek olan İstanbul halkının başarılik uğrundaiki candan dileklerini sunmakla bahtıyırım.

İstanbul Vali ve Belediye Reisi
Mubittin Üstündağ

Türk Dil Kurultayına

Roma:

İtalyan Üniversiteler Arası Enstitüsü Dil Kongresinin çalışmalarını selâmlıyarak muvaffakiyet diler.

Acerbo

(Alkışlar)

Başkan — Tezlere devam edilecektir.

Söz Dil Kurultayı Genel Sekreteri ve Ankara Tarih, Dil ve Coğrafya Fakültesi Profesörlerinden Bay İbrahim Necmi Dilmen'indir.

GÜNEŞ - DİL TEORİSİNİN ANA HATLARI

İbrahim Necmi Dilmen (Burdur Saylavı, T. D. K. Genel Sekreteri) — Ulu Önderimiz, Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türk dilciliğinin, bu çalışma yılı içinde yeni bir dil ekolü kurabilecek bir ergi ile canlandığını raporumda bildirmiştim.

«Güneş - Dil Teorisi» adı altında orataya konan bu geniş ve büyük dil görüşünün ana hatlarını anlatmak için bir kere daha Yüce Katınızda söz almış bulunuyorum.

«Güneş - Dil Teorisi», dünya dilciliğinin hemen kuruluşundanberi üezrinde kafa yorduğu bir büyük ve ana bilmececin anahtarı olarak ileri sürülmüş yüksek bir Türk buluşudur. Bu büyük ve ana bilmeceyi şöyle hulâsa edebiliriz: Kafası içinde hayvanî enstenktlerin üstünde, idrak ve şuura dayanır birtakım duygu ve düşünceler canlanmağa başlayan insanların, bu duygu ve düşünceleri sesle ifade yolundaki uğraşmalarından doğan ilkel anadili aramak ve bulmak...

Böyle bir mesele, yalnız dil bilimi verimleri ile halledilemez. Bütün varlık ve yaratılış filozofisi, dinlerin, milletlerin, insanların psikoloji ve sosyolojisi de bu arayışa yardım etmek lâzımdır. Çünkü aranacak şey, yalnız ilkel sesler değil, aynı zamanda bu seslerle ifade edilmek istenilen ilk duygu ve düşüncelerin de kuruluşudur.

Henüz hayvanlık safhasını aşamamış olan mahlûklarda bütün dimağ faaliyeti iki büyük enstenkt üzerinde toplanır. Bunların birine özel korunma (conservation individuelle), ötekine de soy korunması (conservation de race) derler. Yiyeceğini, içeceğini aramak, karnı doyunca bir rahatlık duymak, karnı açken ıstırap çekmek, barınacak bir kovuk aramak, sıcağa, ışığa karşı bir meyil, soğuğa ve karanlığa karşı bir korku ve eza duymak..., birinci enstenktin verimleridir. Kendi cinsi arasında bir eş aramak, onunla birleşmek, böylece yavrular yetiştirerek neslini idame etmek te ikinci enstenktin mahsulüdür.

Henüz bu enstenktlerden ileriye geçilemeyen devirde insanlığa namzet mahlûkların, hattâ yarım insanların kafalarında, insan idrak ve şuurunun mahsulü denebilecek bir varlığın izlerine tesadüf edileme-

mektedir. Hakikî insan idrak ve şuuru, tabii hayvan enstenktlerinin üstüne çıkararak, varlığın, kâinatın, gökün, yerin, kendisinin ne ve nasıl olduğunu araştırmak isteğiyle tecelli edebilir. İşte bu türlü duygu ve düşünceleri benimsemeğe başlayan, böylece ilkel bir abstraksiyon, bir jeneralizasyon ve abstre düşüncelere ait bir hafıza kabiliyeti kazanan mahlûkun dimağında bunların ilkin nasıl bir halle bağlandığını ve bunun nasıl bir sesle ifade edildiğini araştırmak ihtiyacı önündeyiz.

«Güneş - Dil Teorisi» bu idrak ve şuur hareketinin ilkin «Güneş» üzerinde toplandığını, bütün varlığı göklerin bu ışık ve ısı saçı melikesinin yürekte uyandırdığı hayranlık duygularına bağladığını kabul etmektedir. Teoriye «Güneş» adı verilmesi de bundan ileri gelmektedir. Teorinin birinci hareket noktası olan bu mesele üzerinde biraz duralım:

Hayvanî enstenktlerin fevkindeki ilk insan idrak ve şuurunun objesi «güneş» ten ibaret olduğu, insan fikrinin, medeniyetlerin, dinlerin, insan cemiyetlerinin tarihiyle uğraşanlara yabancı bir dava değildir. İlkel insanlığın inanışlarını tabiat varlıklarına karşı duyduğu derin tapınma duygusunda bulan naturizm mesleki tamamıyla bu düşüncede olduğu gibi, insan cemiyetlerinin ilk örneğini klanlarda, dinlerin ilk tohumlarını da bu klanların bağlılık vasıtası olan totemlerde bulan günümüzün sosyolojisi de bu noktada «Güneş - Dil Teorisi» ne çok kıymetli malzeme vermektedir.

İlkel insan topluluklarının, kendilerini, totem diye tanıdıkları bir varlığın hem mahlûku, hem evlâdı, hem de aynı olarak telâkki ettikleri malûmdur. Bugün Avustralya ve Şimalî Amerika kabîlelerinde mevcut totemlerin çoğu bir hayvan olarak görülmektedir. Fakat bu hayvana verilen vasıflar, onu hem klanın cediti, hem de mabudu gibi bir mevkie yükseltmektedir.

Totemizm üzerine yapılan etütler, préhistorik devirlerdeki ilk totemlerin önce göksel birtakım varlıklara dayandığını gösteriyor. Sonra hayvan, nebat... v. s. gibi yersel bir varlık, totemik tasnifte o göksel varlığın sırasında bulunmak yüzünden, onun yakın ve elle tutulur bir timsali olarak totem yerine geçmiştir.

Yersel totemlere tekaddüm eden göksel totemler arasında da en çok göze çarpanı, en ileri geleni, şüphesiz, «Güneş» tir.

Maks Müller ve Mişel Breal gibi natüristler, ilk tapınma objesinin tabiat kuvvetleri ve bunlar arasında en çok hayret ve meftuniyet uyandıran «Güneş» olduğunu açıkça yazmışlardır. Beşinci asırda Makrubiüs «Saturnalya» adlı eserinde insanlarda ilk kültün güneş ibadetiyle başladığını yazdığı gibi, XVIII. asır Fransız Filozoflarından Charles - Fran-

çois Dupuis de «L'origine de tous les cultes ou religion universelles» adlı büyük kitabında aynı iddiayı ileri sürmektedir.

Totemizmin menşeyini arıyan bilginler arasında Besson, totemizmde zâhiren görüldüğü gibi bir hayvan veya nebata tapılmadığını, o hayvan ve nebata totem vasfının, onda tezahür ve tecelli eden, fakat onun aynı olmıyan ve onunla karışmıyan gayrişahsî ve adsız bir kuvvetten geldiğini ve toteme bu adsız kuvvetin tecellisi diye ibadet edildiğini izah etmektedir.

Henüz abstre bir kuvvet ve kudreti, bir objede tecelli etmeksizin tasavvura muktedir olamadığımız devirlerde hem bütün yüksek mefhumları kendinde toplıyan, hem de apaşikâre gözle görülen yegâne obje ise, ancak «Güneş» olabilir.

Şuurun ilkel devresinde, bütün varlığı ancak «Güneş» in saçtığı ışık ve aydınlıkla görebilen, vücudunu ve etrafını ancak güneşin sıcaklığı ile ısıtabilen insan nazarında «Güneş» in değeri çok büyük ve her şeyden yüksek olmak iktiza eder. Çünkü henüz ilk şuur ışıkları dimağında uyanmıya başlamış olan bu ilkel insanın maddî ve manevî bütün ihtiyaçları, ancak «Güneş» sayesinde elde edilebilmektedir; «Güneş» gök yüzünden kaybolup ta her yer karanlığa gark olunca, ateş yakmasını bilmiyen insan için, her şey bir yokluk içinde gibidir. Artık ne bir ağaç üzerindeki meyveyi görüp kopararak yiyebilir; ne bir akar su görüp dudağıyla veya avucu ile oradan su içebilir; ne bir su birikintisini farkedip ona basarak garkolmaktan kendini koruyabilir; ne bir karaltıyı seçip, dost ise ona doğru yürümek, düşman ise ondan kaçmak veya korunmak imkânını bulabilir; ne gideceği yolu, ne de sığınacağı kovuğu görebilir.

İşte ilkel şuurun «Güneş» i her şeyin üstünde ilk bir «şuur objesi» olarak almasının sebebi budur.

Henüz tabiatın kanunlarını bilmiyen ve «Güneş» teki ısıtıcı, aydınlatıcı, can verici kudreti şuurunun ilk ışıklarıyla sezmeğe başlayan bu ilkel insan için, «Güneş» her türlü enstenktif idraklerin fevkinde ve onların hepsinden bambaşka bir varlık olarak kendini gösterir.

İşte bu yüksek varlığa bir sesle ad takmak istediği andadır ki «insan dilinin ilk fonemi» vücut bulmuş olur.

İlk şuur objesi «Güneş» ten başka bir şey olamaz mı?

Şimdi bu noktayı münakaşa edelim:

Bir kere insanlaşmazdan önce de mevcut olan hayvanî idrakleri bu bahisten hariç tutmalıyız. Çünkü hayvanî enstenktif idraklerin doğurduğu «şahıs» ve «nevi» duyguları; yeniden bir ses cehdi uyandıracak değil-

dir. O gibi duygular, hayvanî devirde nasıl enstenktif seslerle ve işaretlerle ifade olunuyorsa, yine öyle ifade edilebilir.

Hayvanî enstenktlerin fevkinde bir idrak olarak insanda uyanan şuurlu anlayışların bu ilk aydınlanışında henüz «parlaklık, yükseklik, büyüklük...» gibi birtakım abstre anlamların idraki mümkün değildir. Çünkü yeni şuur ışığını alan ilkel insan dimağında henüz abstraksiyon kabiliyeti pek azdır. Bu gibi abstre vasıfları ancak gözün gördüğü bir obje üzerinde ve onunla birlikte olarak idrak edebilir.

İlkel dil varlıklarını araştıran birtakım Avrupalı dilciler, ilk şuurun objeleri arasında böyle birtakım abstre mefhumlar saymışlardır. Fakat bu gibi abstraksiyonların ancak oldukça tekâmül etmiş insan cemiyetlerinde mümkün olacağı meydandadır. «Sümer» dili gibi Milâttan önce 5-6 bin yıllık bir eskiliğe malik olan bir dilde bile, meselâ «mabet, mihrap, kurban, Allah...» gibi mücerret ve yüksek mefhumların varlığı görülüyor. Böyle mefhumların düşünülmüş olması, onlara tekabül eden din ve cemiyet müesseselerinin varlığıyla mümkündür. Öyle müesseseleri olan bir cemiyet ise henüz ilk şuura malik olan insandan binlerce yıllık bir tekâmül devresiyle ayrılmış olmak iktiza eder.

Halbuki «aydınlık, parlaklık, sıcaklık, yükseklik, büyüklük» gibi anlamların hepsi de «Güneş»te vardır ve insanın gözü önünde parıl parıl parladığını gördüğü bu obje durup dururken bu abstre anlamları ayrıca düşünülmüş olmasını farzetmeğe ihtiyaç bile yoktur.

Aynı vasıflara malik yersel bir varlık olarak «ateş» mefhumunu ileri sürenler de olmuştur. Fakat bu mefhum ancak insanın ateş yakmasını keşfettiği zamandan itibaren şuura esas olabilir. Halbuki hayvanlarda ateş yakmak kudret ve kabiliyeti görülmediğine göre, «ateş» bir insan icadıdır. Mitolojik menkıbelerde «ateş»in bulunuşu bir büyük ilâhî varlığın insan eliyle çalınarak yeryüzüne getirilmesi yolunda tasvir edilmesi de bunu gösterir. Halbuki insanın hayvanlıktan çıkarak ilk insanî şuur ile kâinata baktığı prehistorik «an», ateşin insan eliyle icadından öncedir. Bu halde «ateş», ancak sonradan «güneş»in yeryüzünde bir benzeri olarak bulunup yakılmış ve şuurda yer almış olmak lâzımdır.

Bu deliller, insanlığın fikrî varlığında güneşin nasıl en ilk ve en esaslı bir obje olduğunu gösteriyor.

Şimdi, hayvanî enstenktlerini başka hayvan cinsleri gibi cinsî haykırımlarla ifade edegelen yarım insanın insanlığa geçtiği, yani idrâk ve şuur ile kâinatın ve varlığın manasını güneşte bulduğu kablettarihî ânda bulunduğumuzu farzedelim. Bütün varlığında yepyeni bir inki-

lâp yaratan bu yeni fikir objesine yeni ve net bir sesle ad takmak ihtiyacına düşen insanın kullanacağı sesi araştıralım:

Bugünkü dillerin analizlerinde varılabilen en son ses hadleri bir tek vokalden, yahut bir vokalle bir konsondan kurulmuş olan fonemlerdir. Bir tek vokalden ibaret dediğimiz a, o, u, e, i... gibi sesler, biraz uzunca söylenecek olursa, bunların da sonlarında güttüral bir yarım ses bulunduğu kendiliğinden ortaya çıkar: ağ, oğ, uğ, eğ, iğ... gibi. İlk net seslerin kısa birer vokal sesinden ziyade böyle biraz uzamış sesler olacağında şüphe yoktur.

Bugün dillerde görülen vokal ve konsonların sayıları ve türleri pek çoktur. Bunlar arasında en basit ve en iptidaîleri hangileri olduğunu tespit yolunda lengüistler çok çalışmışlardır. Bu çalışmaların verimi kolaylıkla ifade edilebilir:

Vokallerin en basit şekli, tekellüm cihazının en az hareketiyle telâffuz edilebilen «a» dan ibarettir. Bunu herkes kolayca tecrübe edebilir: o, u, ö, ü gibi vokalleri söylemek için dudakları ileriye doğru sürerek yuvarlaklaştırmak, büzmek, daraltmak lâzımdır; e, i, ı vokallerini söylemek için de, hiç değilse, çeneleri birbirine yaklaştırmak, sesi gırtlaktan damağa aksettirmek zarureti vardır; halbuki «a» sesi doğrudan doğruya gırtlaktan gelen ses titreşiminin açık ağızdan çıkmasıyla telâffuz olunur.

Konsonların ilkel tekellüm cihazına göre en basit ve hâkim olanları güttüral denilen konsonlardır. Bunların vokale en yakın olanı da vokalin biraz uzanmasından ibaret olan - ve (okunmaz g) denilen - (ğ) yarım vokalidir. Bu öyle bir konsondur ki, kendisinden sonra gelen bir vokalle bile telâffuzuna imkân yoktur.

İşte «Güneş - Dil Teorisi» nin, idrak ve şuur ile kâinata ilk mana vermeğe çalışan insanın, «güneş» ten ibaret olarak bulduğu ana objeye ad olmak üzere çıkardığı ilk net ses olarak kabul ettiği fonem, bu en basit vokalle en basit konsondan mürekkep olan şekildir: Ağ.

Güneş - Dil Teorisinin semantik bazı, bütün genel mefhumların - insanlığın en ilk totemi olan - «güneş» ten çıkmış bulunmasına; fonetik bazı da, bu mefhumu en ilk «ağ» sesiyle ifade etmiş olmasına dayanmaktadır.

Préhistoire'in gayrimuayyen bir ânında, en eski dedelerimizin, «güneş» i her şeyin esası olan bir varlık gibi telâkki ederek, buna da «ağ» adını verdiklerini böylece tespit ettikten sonra, bu ândan beriye doğru yürümeğe çalışalım:

Semantik baz dediğimiz «güneş» fikri, yalnız gökyüzü üzerinde sabahları doğudan ışıklarını saçarak görünür, başımızın üzerinde bir

devir yaparak yeryüzünü aydınlığa ve sığağa boğar, akşamları görüş ufuklarımızdan ayrılarak ortalığa karanlık bırakır bir obje diye düşünmekle kalmamıştır. Varlığı ışık ve ısıнын biricik kaynağı olarak görünen bu objeyi ilk totem, ilk varlık kaynağı, kuvvet ve kudretin membar, hattâ kendi benliğinin bile esası olarak alan ilkel dedelerimiz, kafalarının abstraksiyon ve jeneralizasyon kuvveti yettiği derecede, edindikleri bürün genel anlamları da hep bu objeye bağlamışlar ve onunla bir saymışlardır.

Böylece kafada gittikçe çoğalarak kurulan genel mefhumları şöyle altı grupta toplayabiliriz:

1 — Güneşin kendisi; (bunun gök yüzündeki mümessil ve benzerleri olarak) ay, yıldız, yıldırım, fecri şimalî; (abstre olarak) esas, sahip, Allah, efendi; (vasıf olarak) yükseklik, büyüklük, çokluk, kuvvet, kudret.

2 — Güneşin saçtığı ışık; (vasıf olarak) aydınlık, parlaklık; (abstre olarak) zekâ, hassasiyet, nur.

3 — Güneşin verdiği sıcaklık; bunun yeryüzünde konkre mümessili olarak) ateş; (vasıf olarak) sıcaklık; (abstre olarak) sevgi, duygu, heyecan.

4 — (Güneşin Şarktan Garba doğru yapar gibi görüldüğü hareketten alınarak) hareket, imtidat, zaman, mesafe; (bunun daha abstre bir mefhuma nakliyle) buut; (güneşin ışıklandırmasıyla görünen varlıklar olarak) yer, kara, toprak; (toprağın verimi olarak) gıda, mahsul; (abstre olarak) hayat, büyüme, çoğalma, tekâmül.

5 — (Güneşin ışığı aksederek eşyada görünen muhtelif renklere göre) renk; (vasıf olarak) televvün; (güneşin ışığıyla görünmesine meydana verdiği maddelerden biri, yahut yağmur şeklinde gök yüzünden gelen ve güneşin bir ihsanı gibi görünen bir varlık olarak) su.

6 — (Yıldırım sesinden, yahut güneşe karşı duyulan vecit ve istiğrakın çıkarttığı sedadan alınarak) ses, söz.

Bu saydığım mefhumların içinde hemen hemen bütün genel anlamlar vardır. Bunlardan başka, bir kere «güneş» i mabut ve totem olarak alan ilkel insan, onu, her süje ve objenin, hattâ kendi egosunun bile aynı olarak alacağından, bütün süje ve objeleri ve bu arada kendi kendisini de yine «güneş» ile ilgili görür ve bunlara da yine «güneş» e verdiği adı verir.

İşte bu analiz, «güneş» mefhumunun insan kafasındaki bütün genel anlamlara nasıl ana kaynak olduğunu gösterir.

Semantik bakımından kafada bu tekâmül olurken, fonetik bakımından da insan tekellüm cihazı büyük bir tekâmül geçirmiştir. Bu

tekâmülün ilk adımı «ağ» ana foneminin vokal ve konsonunda birçok değişmelerle kendini gösterir:

Ana fonemin «a» vokali ilkin damağa aksettirilerek «ɔ» vokalini yaratmış, bunlar «e, i» şekillerinde incelmış, sonra yine ana vokal dudağa aksettirilerek «o, u» vokallerine çevrilmiş ve bunlar da incelererek «ö, ü» vokalleri vücut bulmuştur. Böylece sekiz vokalden kurulan manzume, vokalizasyonun temel taşı olmuştur.

Ana fonemin okunmaz «ğ» konsonu da, ilkin damağa aksettirilerek «y» konsonunu, bu «y» yarım vokali de «g, k, h» konsonlarını; sonra gene ana konson dudağa aksettirilerek çıkan «v» konsonu da «b, p, m, f» konsonlarını yaratmıştır.

Bu ilk tekâmülden çıkan damak ve dudak konsonlarına, daha sonra başka konsonlar da katılmıştır. Ana konson sesinin genizden çıkarılmasıyla vücut bulan «n, nğ»; bu sesin dişler arasından ıslık gibi çıkarılmasıyla «s, ş, z, j» ve dil de dişler arasına getirilerek «c, ç, t, d» konsonları vücut bulmuş, en nihayet dilin ve küçükdilin yardımlarıyla «l» ve «r» konsonları da konson manzumesini tamamlamıştır.

Bu manzume şu dört kategoride ifade olunur:

- Birinci kategori : ğ, y, g, k, h;
İkinci » : v, b, m, p, f;
Üçüncü » : t, d, n, l, r;
Dördüncü » : s, ş, c, ç, z, j.

İlkönce yalnız bir «ağ» fonemiyle ifade edilen ana «güneş» mefhumu, bir yandan bütün genel anlamlara yayılırken, bir yandan da - ana «ağ» foneminin yerine bu saydığımız (8) vokal ve (21) konsondan herhangi birini ikame ederek - 168 foneme yayılmıştır.

- Bu 168 fonemden 8 tanesi asıl ana köktür : (V. + ğ)
Kalan 160 fonem, prensipal köklerdir : (V. + K.)

Prensipal kökler iki derece üzerindedir:

Birinci derece prensipal kökler, ana okunmaz (ğ) konsonunun ilk tebadül ettiği birinci ve ikinci kategori konsonlarının herhangi bir vokalle okunmasından kurulan 72 fonemdir:

{V. + (y, g, k, h) (v, b, m, p, f) }

İkinci derece prensipal kökler, ana fonemin üçüncü ve dördüncü kategori konsonlarıyla kaynaşmasından kurulan 88 fonemdir:

{V. + (t, d, n, l, r) (s, ş, c, ç, z, j) }

Birinci ve ikinci derece prensipal kökler, hep ana kökün kendisinden sonra gelen ikinci bir fonemle kaynaşmasından doğmuş olarak izah edilebilir. Ancak birinci derece prensipal kökler, doğrudan doğruya ana kök anlamını üzerlerine alarak ifade ettikleri için, ana kök konsonunun bir damak veya dudak konsonuna tebedülüyle de izah olunabilir ki, bunları ana köke daha yakın olarak ayırmamızın sebebi de bundan ibarettir.

Ana kökün başka bir fonemle kaynaşması, insanlığın fikir ve dil tarihinde yeni ve büyük bir merhaleyi işaret eder. «Güneş» üzerinde toplanan ana şuur objesi, «Güneş» ve onun göksel mümessilleri olan ay, yıldız, yıldırım, fecri şimalî... gibi unsurlar üzerinde dolaştıktan sonra bunların yersel mümessillerine de geçmiş, yeryüzünde ateş, göz parıltısı, su iltimaları gibi unsurlardan başlayarak birçok yersel totemleri de benimsemiştir. İşte bu totem ikizleşmesi aynı zamanda totemin ses mümessili olan unsurların da tekerrürünü ve bu tekerrürden sonra da birbiri içine girmesini intaç etmiştir.

Meselâ gökyüzünde «Güneş» e «ağ» diyen insan, yeryüzünde ateşe de «ağ + ağ = ağağ» ve bunların kaynaşmasıyla «aağ = ağ» demiştir. Böylece fikirdeki bir ikizleşme dilde de bir fonem ikizleşmesiyle karşılanmıştır.

İki fonemin birbirine kaynaşmasından «silâp» lar doğmuştur. Meselâ: «ok + ug = okuğ = oku = ku» ve «ak + ap = akap = kap» şekilleri böyle doğmuştur [1].

İşte böylece fonemden silâba geçilmesi, monofonemik ilkel dilin monosilâbikleşmesi devrini yaratmıştır.

Bugün klâsik lengüistikte «kök = racine» diye telâkki edilen dil unsurları, işte bu monosilâplardan ibarettir. Hakikatte ise bunlar ne ana kök, ne de prensipal köktür. Zâhirde çok basit gibi görünen «ka, la, me, ne» gibi monosilâplar, başlarından vokalleri ve sonlarından konsonları düşmüş olan, «akağ, alağ, emeğ, eneğ» gibi bifonemik ses kuruluşlarıdır. İki konsondan yapılan «kap, göl, tek...» gibi monosilâplar da, başlarından vokalleri düşmüş «akap, ögöl, etek» bifonemlerinden başka bir şey değildir.

Bunun böyle olduğuna en kuvvetli delil, yüzlerce, binlerce kelimenin hem vokalli, hem vokalsiz şekillerine aynı, yahut birbirine çok yakın anlamlarda olarak, dillerde tesadüf etmemizdir. Bunlardan birçok örnekleri arkadaşlarımız tezlerinde göstereceklerdir.

Monofonemik ana dilin monosilâplaşmasına sebep olan ikizleşme

[1] Bütün bu izahların şemaları, grafikleri ve daha ilerideki kelime analizleri, Kurultay üyelerine basılı olarak dağıtılan ve bu kitaba eklenen broşürde gösterilmiştir.

ve kaynaşmalar, monosilâbik dillerin de zamanla agglütinatif ve fleksiyonel şekiller almasına sebep olmuştur. Nasıl iki fonem, biri ötekinin mümessili olan iki fikri bir arada ifade için birleşerek bir monosilâp yaratmışsa, bir monosilâba da bir veya birkaç fonem katılarak polifonemik ve polisilâbik kelimeler kurulmuştur. Bunlar ilkönce hep aynı bir vokalle söylenmiş, sonra vokaller arasında ahenk yolları bulunarak kelimedeki vokal ittihadının önüne geçilmiş, nihayet - Renan'ın da pek güzel izah ettiği gibi - agglütinasyonun ağırlığını azaltmak üzere birçok ekler tek kelimeler şeklinde yeniden ayrılarak fleksiyon yoluna girilmiştir.

Ana dil bu tekâmülü yaparken, büyük muhaceretlerle yeryüzünün birçok yerine dağılan insanlar da, fikir ve his bakımından mütemadiyen ileri giderek, artık tarihin medenî diyebildiği cemiyetler kurmuşlardır. Bu cemiyetlere has olan fikir bolluğu da dili genişlettikçe genişletmiştir.

Bütün kültür dillerine ana kaynaklık eden ilkel monofonemik dilin hangi dil olması bahsine gelince, Türk dil tezi, bunun öz ve ilkel Türk dili olduğu davasındadır. Bu davamızı biri istorik, öteki lengüistik olarak iki delile istinat ettiriyoruz:

A) İstorik delil: Tarih, ilk insan soysallığının Ortaasyadaki brakisefal Türklere doğduğunu ve bunların muhaceretleriyle Avrupa, Afrikaya, Amerikaya ve Okyanusyaya yayıldığını ispat etmektedir. Bunların gittikleri yerlerde bulunmakta olan dolikosefal Afrika insanlarına nispetle çok büyük bir tekâmül safhasında oldukları da anlaşılıyor.

Bugün bile görülen sosyal bir hâdise vardır: bir halka soysallık nereden gelirse o soysallığa ait olan sözler de oradan gelir. İslâm soysallığı tesiri altında Türk diline birçok Arap ve Fars sözlerinin - aslı Türkçeden geldiği bilinmiyerek ve Arapça ve Farsça kılıkalarını ve kuruluşlarını muhafaza ederek - girmeleri; Fransa yoluyla Avrupa endüstri ve kültürünün memlekete girmesinden sonra birçok Fransızca bilinen kelimenin dile katılması, hep bu sosyal kanunun icabıdır.

Kültürce üstün olan brakisefal Ortaasya Türkünün yeryüzüne yayıldığı ve gittiği yerlerdeki dolikosefallere kendi üstün kültürünü götürdüğü zamanda, bu kültürden doğmuş yeni kelimeleri vermemiş olmasına imkân yoktur.

Bu brakisefal kültür yayılmasının yarattığı yeni dünya hayatının kültürel düşünceleri, o kültürün ilk yaratıldığı yerin ve milletin dilinde idi ve öylece bütün dillere yayılmıştır.

Tarihin ilk bilebildiği bütün milletlerin kültürlerinde müşterek olan Türk kültür varlığının izlerini bu milletlerin dillerinde bulmamak mümkün değildir.

İşte tarihin bu ana hatlarına dayanarak, Türkçenin bütün kültür dillerinin ana kaynağı olduğu sabit olur.

B) Lengüistik delil: Şimdiye kadar dil sahasında yapılan etütlerin verimleri göz önüne alınırsa görülür ki, Türk dili hesaba katılmadan yapılan bütün etütlerin sonuçları yarım ve kısır kalmıştır. Yüz yıldan fazladır, kendi dillerinin ana kaynağını ve ilkel köklerini arıyan Avrupa dilcileri, bunu bile bulamamışlardır. İndo - Öropeen dillerin ilk ana dili diye farazi olarak ileri sürdükleri birtakım kökler, Türk dilinin varlıklarıyla karşılaştırıldığı zaman, bunların Türkçede canlı olarak bulunduğu görülmektedir. Bu hâdise, İndo - Öropeen dillerin aranıp ta bir türlü bulunamıyan ana kökü «Türk Dili»nden ibaret olduğunu ispata kâfidir.

Semitik diller üzerine yapılan etütler, daha az olmakla beraber, onlar da Türk diliyle karşılaştırılmadıkça tam bir sonuca varamamıştır. Halbuki semitik köklerin Türk dil kökleriyle karşılaştırılması, bu dillerin de Türkçeden türemiş olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu iki delile fiili ve tecrübî olarak bir üçüncü delil daha ilâve edebiliriz: O da, bugüne kadar on aydır yapılan analizlerde Türk, İndo - Öropeen ve Semitik dil gruplarında, aynı veya birbirine yakın anlamlara gelen sözlerin kökleri araştırıldıkça, yalnız ilk ana ve prensipal köklerinin değil, kuruluşlarının ve ek unsurlarının bile terabuk etmesidir.

Bu yoldaki mukayeseleri gösteren yazı örnekleri elinizdedir. Dil mukayeseleri üzerine başka arkadaşlarım da size birçok örnekler göstereceklerdir. Onun için, burada Güneş - Dil Teorisi'nin kök üzerine olan görüşlerini izaha son vererek, ek bahsine geçmek istiyorum.

Ana köke ilk katılan ve onun manasını temsil eden unsurların birinci derece prensipal kök unsurları olduğunu, bunların ana kök anlamını doğrudan doğruya, yahut onun süje veya objesi olarak üzerlerine aldığı, daha sonraları ikinci derece prensipal kök unsurlarının da ana kök manasına yeni bir anlam nüansı katarak kurulduğunu bir az önce anlatmıştım. Polifonemik ve polisilâbik dil devirlerine geçildiği sırada birtakım kök anlamları ek şeklini almağa başlamıştır.

Bütün ek manaların ilkel dil kuruluşunda bir kök manadan çıkmış olacağına şüphe yoktur. Meselâ: «d, t» konsonlarıyla kurulan ikinci derece prensipal köklerin asıl kök anlamları «sahip, efendi» manasıdır. Bu anlam birçok kelime kuruluşlarına katıldıkça, hep o kelimedeki ana kök anlamının sahibini, efendisini, anlatmağa yaramış, bu kullanılış çoğala çoğala bu ilk kök mana silinerek «failiyet» ve «fiiliyet» anlamları, yani «yapıcılık, yaptırıcılık», ve «yapılmış olma» manaları bu-

nun yerini tutmuştur. Böyle «d, t» konsonlarıyla yapılan bütün ekler, bu ek mana ile izah edilebilmektedir. Türkçede hâlâ bu konsonun fiilleri müteaddileştirdiği malûmdur. Arap dilinin tasriflerinde de «t» ile yapılan fiil baplarının râdiye manası bundan ileri gelmektedir. Farsçada fiillerin vuku anlamı veren muzari şekilleri de «t» ve «d» konsonlarından biriyle kurulur. Fransız dilinin «ant» ile biten partisip sıy-gaları da böyledir.

Dilin monofonemik ve monosilâbik şekillerinde ana kökle ona katılan birinci ve ikinci derece prensipal köklerden başka ayrıca ekler bulunmayışı, ek manaların ilk agglütinasyon devrinde doğduğuna delâlet eder.

Güneş - Dil Teorisi, dillerdeki kelime kuruluşlarında ek manaları (7) grupta toplamaktadır.

Bu grupları burada topluca gözden geçirelim:

1. «M» grubu:

Bu grubun esas konsonu «M» dir. Bu konson şu tebadüllere uğrıyabilir:

I. Kendi kategorisinden olan «v, b, p, f» konsonlarına değişebilir.

II. Bu kategoriye mensup «v» konsonu, esasen ana «ğ» konsonunun sadası dudağa geçerek kurulduğundan, onun tavassuriyle, «ğ, y, k, g, h» konsonlarına da değişebilir.

III. Ana konson olan «ğ» ile onun kategorisinden olan «y, k, g, h» konsonları, «ng» mürekkep konsonunun tahallülüyle, «n» şeklini alabileceğinden, bu alâka ile, «ğ» yerini tutan «n» ile de değişebilir.

IV. Yine «ğ» ve kategorisinin «s, ş, c, ç, z, j» konsonlarıyla tebadülü alâkasiyle bu konsonlarla da değişebilir.

Bu son iki tebadül «M» grubunun, doğrudan doğruya değil, bilvasıta tebadülleridir.

Bu grubun delâlet ettiği anlamlar şunlardır:

a) Ana kök anlamını tecessüm ve tecelli ettiren bir eleman olarak alınabilir. Bu rolü ifa ettiği zaman, ana kök düşmüş bulunursa doğrudan doğruya onun yerine geçerek onun manasının mümessili vazifesini görür.

Bu rol, semantik analizde çok dikkat edilecek bir roldür.

Ana köke verilen genel anlam, çıplak ve mücerret bir mefhum halindedir. Onu temessül ettiren eleman, o anlamı kendi üzerine alarak ona cismaniyet verir. Böylece kök mefhumu teşahhus etmiş, haricî bir varlık şeklini almış olur.

b) Ana kök anlamının taallük ettiği süje veya objeye delâlet edebilir. Bu rol bu grupun en mühim vazifesidir ve ekseriyetle birinci fonksiyonla birleşir.

Ana kök anlamının kendi süje veya objesine taallük etmesi, adeta o süje veya objenin o anlama sahip ve malik olduğuna delâlet eder. Bu bakımdan bu fonksiyon «d, t» konsonlarının anlamıyla de yakınlaşabilir.

c) «K» ve onun tebadülleri yerine geçerek kelime manasını tamamlayan, tayin ve ifade eden, kelimeyi isimlendiren bir ek rolünü de ifa edebilir.

Bu son fonksiyon «M» grupunun tâli bir rolüdür.

Bu grupun asıl kök anlamı «ego» yani «ben» mefhumudur. Her dilde benliği ve şahsiyeti gösteren kelimelerin ana elemanı olarak bu «M» konsonuyla onun tebadül edebildiği konsonlar kullanılmaktadır. Bu «ego» ana mefhumundan dolaydır ki, ek manalarının başlıcaları da hep süje veya obje üzerinde toplanmaktadır.

2. «N» grubu:

Bu grupun esas konsonu «N» dir. Bu burun konsonu esasen eski ve gunneli «ng» sesinin tahallülünden doğmuştur. Bu konsonun tebadülleri şunlardır:

I. «Ng» mürekkep sesinin tahallülünden ayrılan diğer sese, yani ana «ğ» konsonuyla onun kategorisinden olan «y, k, g, h» konsonlarına değişebilir.

«N» konsonunun bu tebadülü, analizlerde çok dikkat edilecek bir değişmedir. Birçok kelimelerde «ng» konsonuyla yapılmış olan elemanların bu tebadül yüzünden «ğ» ve kategorisinin semantik fonksiyonunu ifade ettiği görülmektedir.

II. Ana «ğ» konsonunun «v» ye tebadülüyle vücut bulan «v» ve onun kategorisinden olan «b, m, p, f» konsonlarına da değişebilir. Bunlar arasında «n» ye en çok yakınlık gösteren, dudak ve burun seslerini kendinde birleştiren «m» konsonudur.

«N» konsonuyla yapılan elemanların ek manaları, esas olarak, oldukça muayyendir. Yalnız «n» konsonu «ğ» ve onun kategorileri yanında kullanıldığı zaman ayrı bir fonksiyon ifa edebilir.

Bu grupun delâlet ettiği anlamlar şunlardır:

a) Esas ek olarak «N», ana süje veya objenin en yakın muhitini, ona bitişik olan sahayı gösterir.

Burada ana süje veya objeden maksat ana kök anlamının taallük ettiği süje veya objedir.

Bu süje veya objeye en yakın ve bitişik saha anlamının delâlet ettiği manalar şunlar olabilir:

I. Ana süje evya objenin taallûk ettiği ana kök anlamının kendi yakın muhitine taşarak o muhitteki varlıkları da içine alması;

Meselâ «okan» kelimesindeki «an» eki «ok» ile ifade edilen «su» anlamının muhitine taşıdığı anlatır ki, bu kelime de «geniş deniz» demektir. «Okéanos, Okyanos, Océan» kelimeleri de hep budur.

II. Ana süje veya objenin yakınında bulunan ikinci bir süje veya objenin ana süje veya obje ile bir alâka veya münasebetinin ifade edilmek istenilmesi;

Meselâ «evin bahçesi» dediğimiz zaman bahçenin bu «ev» denilen objenin yakınında olduğunu ifade eden «in» ekidir.

III. Başka bir süje veya objenin ana süje veya objenin en yakın muhitine kadar yaklaşarak bu suretle aralarında bir alâkanın vücut bulması;

Meselâ «sen» kelimesinde «s» uzak sahasında bulunan «ego» dan başka bir şahsın «m» ile ifade edilen «ego» nun karşısına geldiğini bu «en» eki gösterir.

IV. Ana kök anlamının ana süje veya objeden ayrılması ve bu suretle ana süje veya objede o anlamın bulunmadığının ifade edilmesi;

Meselâ «gece» demek olan «tün» kelimesinde «ün» eki ışığın uzaklaştığını anlatmağa yarar.

b) «N» konsonu «ğ» ve onun kategorileri yerine geçtiği zaman onların delâlet ettikleri bütün anlamları da gösterebilir.

Bu anlamlar, ana kök anlamının temsili, süje veya objesinin ifadesi, kelime manasının tamamlanarak isimlendirilmesi gibi anlamlardır. Ekseriyetle «ğ» yerine geçen «n» bu son tamamlayıcı ve isimlendirici ek fonksiyonunu yapmaktadır.

3. «S» grubu:

Bu grubun esas konsonu «S» dir. Bu konson şu tebadüllere tâbi olur:

I. Doğrudan doğruya kendi kategorisinden olan «ş, c, ç, z, j» konsonları da «s» nin bütün delâletlerinde müşterektiler. Biraz ilerde söyleyeceğimiz gibi, aralarında nihayet pek cüz'î bir uzaklık, yakınlık farkı olabilir.

II. «S» ve onun kategorisinden olan «ş, c, ç, z, j» konsonları, «ğ» sadasının dişler arasına nakliyle vücut bulduklarından, doğrudan doğruya «ğ» ve onun kategorisinden olan «y, k, g, h» konsonlarının yerine geçebilirler.

Bu tebadül, eski bir «ks» mürekkep konsonunun tahallülü ile de izah olunabilir.

Bu değişme «ğ» nin tebadül edebildiği «m» kategorisi ve «n» konsonu ile de olabilir.

«S» ve onun kategorisinden olan «ş, ç, ç, z, j» konsonlarının «ğ» ye ve onun kategorisine tebadülü de analizlerde çok dikkat edilmesi lâzım olan bir hâdisedir.

Bilhassa Grek ve Lâtin lehçelerinde kelimeyi isimlendiren «s» konsonunun umumiyetle «ğ» ve kategorisi konsonları yerine geçmiş olması, bu tebadülle izah edilebilmektedir.

III. «S» ve onun kategorisinden olan konsonlar, eski bir «ts» mürekkep konsonunun tahallülünden doğmuş olmak itibariyle «t» ve «d» konsonlarıyla de tebadül edebilirler.

«Z» nin «r» ile tebadülü hakkında bazı dilcilerin ileri sürdükleri bir iddia da vardır. Bazı lehçelerde «z» konsonunu alan kelimelerin başka lehçelerde «r» konsonuyla aynı manaya gelmesinden ilham alan bu iddia, aynı anlamda denilen kelimelerin etimolojik analizinde teyyüt etmemektedir. Meselâ «göz» kelimesinin bazı Türk lehçelerinde «gör» kelimesiyle ifade edilmesi, «z» nin «r» ye değişmesinden ziyade, o lehçelerde «göz» mefhumunun bir başka izah tarzıyla gösterilmesinden ileri gelmiş görünüyor.

«Göz» kelimesi, ana kökün ışık ve aydınlık anlamıyla, uzak sahadaki herhangi bir maddeye in'ikâs eden ziya hatlarını üzerine alan bir objeyi gösterdiği halde, «gör» kelimesi, yine ana kökün aynı anlamıyla, - «göz» manasına olduğu vakit - eşyadan gelen şuaların kendisinde tekarrür ve temerküz eylediği bir objeyi gösterir. Bu iki objenin ikisi de aynı uzuvdur; fakat telâkki ve tefsir tarzı başka başkadır.

Bu grupun delâlet ettiği anlamlar şunlardır:

a) «S» ve onun kategorisinden olan «ş, ç, ç, z, j» konsonlarının esas ek anlamları, ana süje veya objeden oldukça uzak bir saha göstermektedir.

Bu gruptaki konsonlar bu «uzak saha» mefhumunda üç dereceye ayrılabilir:

1°: «Ş» ve «Ç» konsonları, nispeten daha yakınca bir saha gösterirler. Bu saha, ana süje veya objenin en yakını olan «n» sahasından sonra gelen saha olarak tasavvur edilebilir.

2°: «S» ve «C» konsonları, oldukça uzak bir saha gösterirler. Bu saha «ş» ve «ç» sahasından daha geniş ve ana süje ve objeden epiyce uzaktır.

3°: «Z» ve «j» konsonları pek uzak bir sahaya delâlet ederler.

Bu anlamda «ana süje veya objeye uzak saha» fikrinin delâlet ettiği başlıca manalar şunlardır:

I. Ana kök anlamının oldukça geniş bir sahaya yayılması, bütün bu sahalarda bulunan süje veya objeler üzerinde hâkim olması, böylece ihata ve nüfuz sahasının genişlemesi;

Meselâ «biz» sözü «ben» ile ifade edilen «ego» nun «z» uzak sahasındaki başka kimselerle birlikte ve beraber olarak ifadesine yarar ki, âdeta «ego» mefhumunun bu uzak sahadaki insanlarla birleşerek onları nüfuzu içine aldığı gösterir. Eski Türk lehçelerinin bazılarında «z» nin cemi eki olarak kullanılması bu mana iledir.

II. Ana süje veya objeye oldukça uzak bir sahada bulunan ikinci bir süje veya objenin mefhum ile bir alâka ve münasebetinin ifade edilmesi; yahut ana süje ve obje ile ona oldukça uzak sahada bulunan ikinci bir süje veya obje arasında bir birleşme, bir alâka, bir rabıta anlatılmak istenmesi;

Meselâ «Eş» şeklinde müşareket anlatır denilen ve «sevişmek» «görüşmek»... gibi fiillerde bulunan ek, «sevme» ve «görme» işleminde biri ötekenden ayrı olan iki süjenin - ikisinin de «Ş» mıntakalarında - birbirine bağlandığını gösterir.

III. Ana kök anlamının (ego) dan oldukça uzak bir sahada tecellisinin ifade edilmesi;

- Daha yakın saha ifade eden «n» ve en uzak saha gösteren «l» gruplarında da bazen tesadüf edilen - bu son mana, bilhassa mühimdir. Çünkü ana kök anlamı, «ego» dediğimiz ana süje veya objeden uzaklaşmış gösterilmek demek, «ego» da bu anlam kalmamış olmak demektir. İşte bu suretle bu grup ekleri «menfi anlamlar» yaratmaktadır.

Türk dilinde menfi anlamının esas eki (V. — z) olduğunu, bundan önce bu hususta yazdığım etütlerde uzun uzadıya ve mukayeseli bir şekilde izah etmiştim. Elinizdeki kitaplarda bu izahatı görebilirsiniz. Burada tek ve kısa bir örnek olarak «bilmez, almaz» şekillerindeki muzari menfi sıygasını hatırlamak kâfidir.

b) «S» ve onun kategorisinden olan «ş, c, ç, z, j» konsonları «ğ» ve onun kategorisinden olan «y, k, g, h» yerine geçtiği zaman, yerine göre, bu konsonların ana kök anlamını temsil etmek, yahut kelimeyi tamamlayıp isimlendirmek rollerini de ifa ederler.

4. «L» grubu:

Bu grubun mümessili olan «L» konsonunun ek olarak mefhuma getirdiği anlamlar şunlardır:

a) Ana süje veya objeden büsbütün uzak, geniş ve engin bir saha gösterir.

Böyle bir saha anlamının başlıca delâletleri şunlardır:

I. Ana kök mefhumunun gayet geniş ve şamil bir sahaya yayılarak mücerret ve gayrimuayyen bir vasıf halini alması;

II. Ana süje veya objenin gayrişahsî bir hüviyet olarak namütenahilik içinde dağılması;

III. İfade edilen mefhumun süje veya objesinin umumiyete karışarak belirsiz ve gayrimuayyen bir hüviyet alması;

Bu ekin dillerde sıfat ve meçhul fiil sıygası teşkilinde oynadığı rol, işte bu geniş ve engin saha medlûliyle izah olunabilir.

b) Ana kök mefhumunun kayıtsız, şartsız, alelittlak olarak alındığını gösterir.

5. «D» grubu:

Bu grubun konsonları «D» ve onun serti olan «T» den ibarettir. Kök anlamı «sahip» esasına dayanan bu elemanın ek anlamları şunlardır:

a) Failiyet, yani yapıcılık ve yaptırıcılık anlamıyla ana kök mefhumunu yapan veya yaptıran faili gösterir.

Bu anlamında «d» ve «t» konsonlarının medlûlleri süje veya obje manasına yaklaşır; hattâ bu anlamla ana kök mefhumunun doğrudan doğruya temsil rolünü de ifa edebilir.

b) Fiiliyet, yani yapılmış olmaklık anlamıyla ana kök mefhumunun müspet olarak «vuku» u manasına gelir.

c) Ana kök mefhumunun âtıl ve durgun değil, faal, müessir, nâfiz, müteharrik bulunduğunu anlatır.

d) Ana kök anlamının olmuş, bitmiş, maziye karışarak ortadan kalkmış olduğu manasına da gelir.

«D» ve «t» konsonları, «dz, ts» mürekkep seslerinin rahallülü ile «s» ve onun kategorisi ile tebadül edebilir.

6. «R» grubu:

Bu grubun mümessili olan «R» konsonunun ek olarak delâlet ettiği anlamlar şunlardır:

a) Herhangi bir saha veya nokta üzerinde mefhumun tekarrür ve temerküz ettiğini ifade eder. Bu takdirde, ana kök anlamı bir hareket veya faaliyet ifade ediyorsa, onun tekarrürü, tevakkufu manasını da alabilir.

b) Mefhumun vukuunu, tahakkukunu, sübutunu anlatarak müspet anlamlar yaratır.

7. «K» grubu:

Bu grubun esas konsonu «K» dir. Bu konson şu tebadüllere uğrıyabilir:

I. Doğrudan doğruya kendi mensup olduğu kategoriden olan «ğ, y, g, h» konsonlarına değışebilir;

II. Kendi kategorisinin ana konsonu olan «ğ» nin «v» ye değışmesiyle vücut bulan «v, b, m, p, f» konson kategorisiyle tebadül edebilir;

III. Yine «ğ» nin değışebildiğı «n, s, ş, c, ç, z, j» konsonlarıyla de tebadül edebilir.

Bu grubun delâlet ettiğı anlamlar şunlardır:

a) Ana kök anlamını doğrudan doğruya üzerine alarak remessül veecessüm ettiren bir eleman rolünü oynar.

b) Ana kök anlamının taallük ettiğı süje veya objeye delâlet eder.

c) Kelimenin manasını tamamlayan, tayin eden, ifade eden, kelimeye ad veren, onu isimleştiren bir ek rolünü yapar.

Bilhassa bu son fonksiyon - kelimedede genel bir âmil vazifesi yapmak suretiyle - bu grubun asıl kendi ek manasıdır.

Birinci anlamında, «k» ve onun kategorisinden olan konsonların «birinci derece prensipal kök» teşkil kudretinin menşeiini görebiliriz.

İkinci anlamı ise doğrudan doğruya «m» grubu yerine geçmesini gösterir.

Bu yedi ek grupta toplanan basit ekler, tıpkı kökler gibi (V. + K.) şeklinde bulunurlar. Bunlardan iki veya daha ziyadesi birleşerek, bugünkü agglütinatif ve fleksiyonel dillerdeki mürekkep ekleri vücuda getirirler.

Güneş - Dil Teorisi, zihindeki bütün mefhumları ilkel ve genel anlamlara ve bunları da ana «Güneş» manasına bağladığı gibi; lisan-daki bütün unsurları da (V. + K.) serilerine bağlamakta ve bu serilerde asıl mana unsurunun konsonda bulunduğunu, vokal ve konsonların düşmesi, fonemlerin birbirine kaynaşması yollarıyla kelimelerin kurulduğunu meydana çıkarmaktadır.

Bu yoldaki analizlerin nekadar geniş ve verimli olduğunu anlatmak üzere, burada bir de analiz örneğı göstermek için müsaadenizi ve sabrınızı rica edeceğim.

Başkan — Beş dakika istirahatden sonra tekrar toplanılacaktır. Celseyi tatil ediyorum.